

sen, Im Dienste der Heimat (1930), lk. 68, 91 ja 96; A. V. Bellegarde, Minu mälestusi Eestimaa kubernerina (1937), lk. 18, jm. saadud andmed.

E. S.

SKARGA, Piotr, poola päritoluga vastureformatsiooni tegelane ja jesuiit, sünd. 1536 Varssavi lähedal Grójec'i linnas (lähemad andmed puuduvad), teot- ses 1573—84 Vilnos jesuiitide kollee- giumi ja Vilno akadeemia rektorina, juhtides samal ajal ka Polotski kollee- giumi (asutatud 1581) ja Riia kollee- giumi tegevust; a-il 1584—87 oli ta Krakovi Püha Barbara kiriku ülem ja 1588—1612 õuejutlustaja kun. Sigis- mund III (vt.) juures; surn. 1612 Kra- kovis. — Innuka katoliiklasena ja hiil- gava kõnemehena võitles S. väga edu- kalt Poolas leviva reformatsiooni vastu; ta teotsemiskohad, Vilno ja Krakov, kujunesid katoliku vastureformatsiooni keskuseks. Andeka ja osava stiilimeist- rina avaldas S. maa rekatoliseerimise huvides rea poleemilisi töid. Ka Poola poliitilisest elust võttis ta aktiivselt osa, astus välja riigitunnet hävitava ja sotsiaalset tasakaalu kõigutava aadli vastu ning kaitses enamasti katoliik- likku talupoega. Kun. Stephan Báthory (vt.), kes oli kavatsenud juba 1581 rekatoliseerimise eesmärgiga asutada jesuiitide kolleegiume Riiga, Tartu ja Narva, rakendas sinna mõneks ajaks tööle S., kelle juhatusel võeti 1582 üle kaks kirikut Riias ja asutati Riia ning Tartu kolleegium. S. soovitas alustada rekatoliseerimistööd mitte sellele vaen- liku saksa aadli ja linnakodanluse juures, vaid vastutulelikkude eesti ja läti talu- poegade seas, pidas vajalikuks rahva keelt oskavate preestrite kasvatamist ja soovitas katoliseerimise keskuseks valida Tartu, mis talle selleks näis ole- vat Riist sobivam. Rootsi-Poola sõja ajal püüdis S. veel kord Poolas mõjus- tada Liivimaa sündmuse oma jutluste kaudu.

J. Sygański, Listy ks. Piotra Skargi... 1566—1610 (1912); J. Sy- gański, Działalność Ks. Piotra Skargi... 1566—1610 (1912); T. Gra- bowski, Piotr Skarga na tle kato- lickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI (1913); A. Berga, Un prédicateur à la cour de Pologne sous Sigismond III, Pierre Skarga (1916); St. Windakiewicz, P. S. (1925);

N. Treumuth, Vastureformatsiooni esimene aasta Eestis („Ajalooline Aja- kiri“ 1932, nr. 1); Enciclopedia Ita- liana XXXI (1936). L. L.

***SKYTTE, Johan**, vabahärra, Rootsi riigitegelane, Liivimaa kindralkuberner. S. oli Gustav II Adolffi (vt. ka *Suppl.*) Liivimaa poliitika peamine esindaja ja taotles siin suuremat tsentralisatsiooni. S. vastuolu kohaliku aadliga läks kau- gemale, kui kuningas seda oleks soovi- nud. Peale korralduste kohtu ja kirik- lik-hariduslikul alal rajas S. püsiva aluse Liivimaa haldusele kogu Rootsi ajaks. Liivimaa kindralkubermang jaotati kolmeks maapealikkonnaks (üks maapealikuist oli Riias asuv ku- berner). Eestimaa eeskujul korraldati aadli ratsateenistus niiviisi, et tuli iga 15 täidetud adramaa kohta välja panna üks ratsanik; samuti loodi kindlakuju- line korraldus sõidu- ja kirjavosti alal. Erilisi pingutusi nõudis S-lt maa mak- sustamise korraldus, mille uuendamine osutus paratamatuks eriti mõisade kin- kimise järel. Suuri väljaminekuid pidi aitama katta alatiseks kehtima pandud majutusmaks. See asendas sõja ajal maale peale pandud erakorralisi kontri- butioone ja kujunes seetõttu peaaegu terveni uueks lisandiks talupoegade en- distele, poolaegsetele mõisakoormistele. Majutusmaksuna võeti mõned vakad vilja adramaalt. Usaldatava maksusta- misaluse saamiseks korraldas S. Liivi- maal mitmeid adramaade revisjone. See küsimus lahenes lõplikult küll alles 1638 (vt. *Suppl.* H. Igelström). S. oli aadli laiutamispüüete veendunud vastane ega kavatsenud piirduda Rootsi võimu toe- tuspunkti otsimisel ainult aadliga. Maa- kohturingkonnist (alul kavatseti neid luua õige palju) tahtis S. pikapeale arendada Rootsi häradi taolist omavalit- susühikut, mille kaudu ka talupoegadel oleks võimaldunud osa võtta maa poliit- tilisest elust. Sellele vastavalt kavatses ta talupoegkonda usuliselt ja haridus- likult ette valmistada uuteks ülesanne- teks. Ses suhtes jõuti astuda (osalt rahapuuduse tõttu) ainult mõned konk- reetsed sammud.

R. Liljedahl, Svensk förvaltning i Livland 1617—1634 (1933); J. Libe, A. Oinas, H. Sepp, J. Vasar, Eesti rahva ajalugu (1933), lk. 881 jj. J. V.

SNECKENSKÖLD (Snäck), Jakob, Liivimaa majandusasehaldur, rootsi